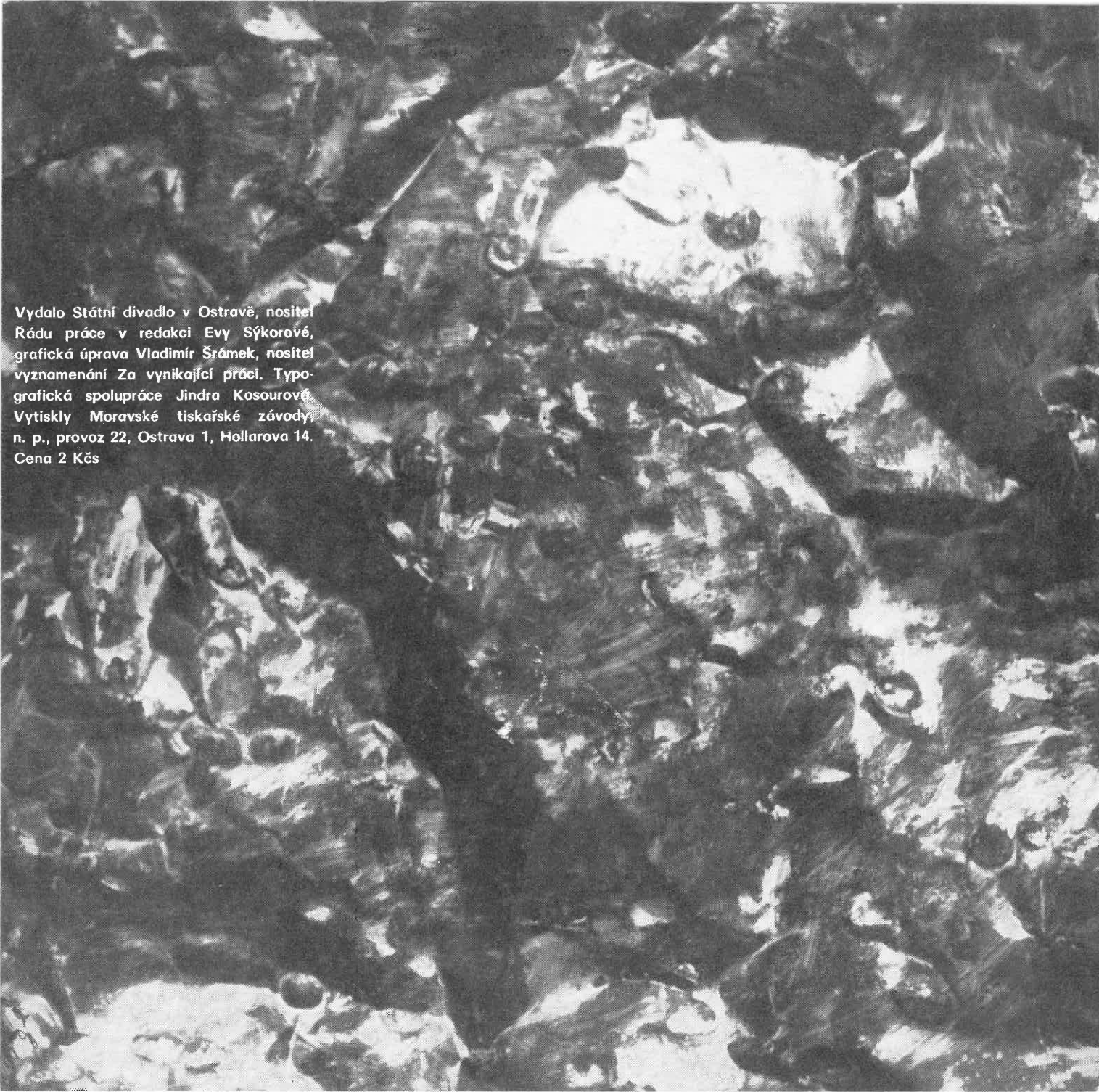
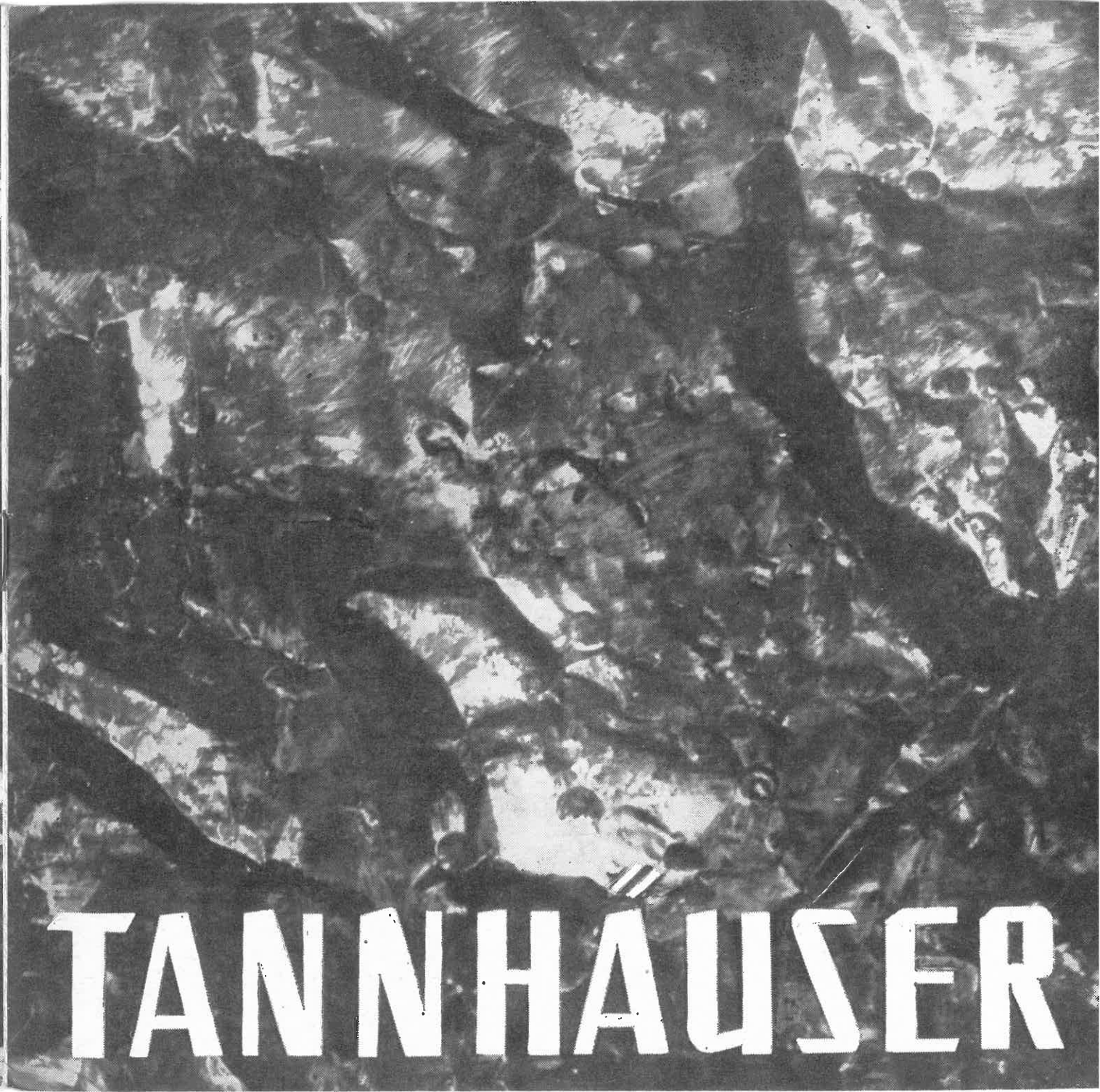

Vydalo Státní divadlo v Ostravě, nositel
Řádu práce v redakci Evy Šýkorové,
grafická úprava Vladimír Šrámek, nositel
vyznamenání Za vynikající práci. Typo-
grafická spolupráce Jindra Kosourová.
Vytiskly Moravské tiskařské závody,
n. p., provoz 22, Ostrava 1, Hollarova 14.
Cena 2 Kčs

TANNHAUSER

Richard Wagner (1813-1883)

Vedle Mozarta a Verdiho nejvýznačnějším zjevem operní literatury a vedle Monteverdiho a Glucka nejvýraznějším reformátorem operního jeviště je Richard Wagner. Básník, skladatel, dirigent a hudební teoretik, tedy ztělesnění typu romantického »všeumělce«. Jeho osud a osobnost jsou osudem a osobností typicky romantickou.

Jeho bohatý bouřlivý život stál ve službách jediného cíle, jediné ideje: sjednotit umění v jediném díle. Přesněji řečeno — usiloval o vytvoření jednoty hudby a poesie v hudebním dramatu.

Narodil se v Lipsku ve stejném roce jako Verdi. Jako student kolísal mezi hudbou a literaturou. Toto několikeré nadání a tyto různorodé sklony jsou pro něho příznačné. Byl divadelním kapelníkem na různých místech, prožil několik smutných let v Paříži, až po úspěchu »Rienziho« r. 1842 se stal dirigentem divadla v Drážďanech. Je to významná doba pro tvůrčí vývoj Wagnerův. Byl tu po Rienzim velmi brzy uveden »Bludný Holanďan« a o dva roky později »Tannhäuser«, byl tu konečně komponován i Lohengrin. Kromě toho spadají do těchto let i zárodky skoro všech příštích Wagnerových oper. Po r. 1849 se Wagner zapletl do místních revolučních nepokojů a musel opustit Německo. Žil pak dlouhou dobu v cizině, v exilu, mimo jiné v Curychu. Sem spadá jeho vztah k Mathildě Wesendonkové, ženě tamnějšího mecenáše, jeden z hlavních inspiračních zdrojů »Tristana a Isoldy«. V r. 1850 provedl Liszt ve Výmaru Lohengrina.

Wagnerovo jméno začínalo být postupně známé v hudebním světě. V r. 1863 dirigoval i v Praze.

Významný obrat ve Wagnerově životě přinesl rok 1864. 19letý Ludvík II., nový král bavorský, jej povolal do Mnichova. Wagnerovi se pak otevřely neomezené možnosti. V létě 1876 bylo provedením celého »Prstenu Nibelungova« otevřeno divadlo v Bayreuthu, divadlo vyhrazené výlučně

jeho tvorbě. Protože Wagnerova hudba byla už po léta předmětem živých a ostrých sporů, stal se Bayreuth viditelnou oporou Wagnerových snah, jakousi pevností jeho přívrženců.

V únoru 1883 Wagner umírá v Benátkách.

— — —

Jakkoliv klikatá, ne-li dobrodružná byla tato životní cesta za vlastní představou opery, za hudebním dramatem, šel Wagner přímočaře a cílevědomě. Za dokonalou realizaci svých hudebně-dramatických snah označoval Wagner sám třetí dějství Tristana a Isoldy, jeho hudebně dramatický sloh je však zřetelně a důsledně proveden již v Lohengrinovi a Lohengrinem začíná.

Hlavní znaky jsou asi tyto: jednotlivá dějství opery, nebo scény jsou řešeny jako celek. Místo hudebně uzavřených úseků, árií, ansámblů nastupuje jednotný, souvislý hudební proud. Hudebně dramatický výraz se opírá o příznačné motivy spojené s určitou mimohudební představou. A konečně v souhrnu prostředků má hlavní slovo orchestr. Nezáleží na tom, že v těchto jednotlivých věcech měl již předchůdce. Ku příkladu práce právě s příznačnými motivy se dá zjišťovat již u Méhula a zejména v Berliozově »idée fixe«. Ale toto všechno je opravdu vedlejší. Hlavní u Wagnera je syntéza těchto jednotlivostí v aplikaci na divadelní hudbu, jejich přesné vypracování, a důslednost s ní jsou uplatňovány, jejich sloučení v systém, v ucelený osobitý sloh.

Wagnerovy příznačné motivy, díváme-li se na ně s hlediska dramatu se vztahují k postavám, k věcem, k určitým představám a podobně. Jejich hudební forma je různá, někdy je to jednohlas, nebo fanfára, vždy je však nutné, aby byly zřetelné a výrazné. Někdy stačí rytmus, nebo harmonický spoj. Tyto příznačné motivy nejsou nic statického ani hudebně, ani významově. Jejich exponování i jejich obměny mají za cíl drama. Wagner jimi podchycuje dění na jevišti. Prokresluje psychologii, podporuje scénickou akci, roz-

Das Orchester hat mich
gestern wieder von Dingen
gefreut und erlöst; ich
habe von ihm wieder Aus-
drucks- und Klänge gehört,
die mir aus dem Innern von
meinen andern Orchestern
gehört wurden. Oh, Könnte!
wären die Sängers immer
wunder! — Tausend herzlichen
Danks für alles, was Sie
mir gestern wieder zu meiner
Zustimmung haben! —

Aus - auf bedröhter Unterthan!
Ihr 7 freundschaftlichen
Engelstochter der

Richard Wagner

221. Ringing. (Chromatic)
2 August 63

širuje význam slova, dává textu nebo ději další smysl, někdy filosofický nebo symbolický.

Díváme-li se na Wagnerovo dílo dnes, vidíme, že hudebně vycházel především z Beethovena, Berlioze a Liszta. Ovšem výsledek, jakým Wagner toto dědictví shrnul, rozmnožil a vystupňoval je projevem velké osobnosti, která uskutečnila romantickou touhu po syntetickém spojení hudby, poezie, výtvarného umění a filosofie. Byl to projev svým způsobem ojedinělý a jeho vliv na evropskou operní tvorbu byl nemalý a projevil se i v díle našeho Bedřicha Smetany a Z. Fibicha.

Těžiště Wagnerova díla tkví v operách, k nimž si Wagner vesměs psal sám text. Kromě počátečních nezralých prací jsou to: Rienzi, Bludný Holanďan, Tannhäuser, Lohengrin, Tristan a Isolda, Mistři pěvci a cyklus Prsten Nibelungův o čtyřech částech. Poslední dílo Wagnerovo je Parsifal.

Tannhäuser měl premiéru 1845 v Drážďanech a stal se předehrou »třicetileté« války, která se rozpoutala kolem skladatele. V jaké míře se přiblížil od opery k hudebnímu dramatu, v takové míře se od něj odvrátila kritika i obecnost. Tenkrát byl poprvé obviněn z nemelodičnosti.

Tannhäuser, jehož dějový námět vzniká v českých Teplicích, v létě 1842, ještě před premiérou Rienziho, Wagner zahajuje řadu svých děl, jejichž náměty jsou čerpány ze středověku. Opírají se vesměs o staré pověsti, legendy a mýty velkých básníků středověkých.

Pověst o velkém rytíři pěvci, Heinrichu von Ofterdingen, jenž se pěveckým zápasem na Wartburgu vřadil mezi nejslavnější pěvce své doby, byla nesčetněkrát především literárně zpracována. Legendy vyprávějí, že Tannhäuser (Ofterdingen) přebýval v hoře Venušíně a když se odtud vrátil, opěvoval na zemi smyslnou lásku, ale vykoupen čistou láskou ženy nastoupil cestu pokání a odčinil své hříchy. Takový je námět Wagnerovy opery. Tak jej skladatel vypráví už v předehře, která je skvělým symfonickým dílem.

Tato opera je významným mezníkem ve skladatelově uměleckém růstu a současně i příkladem, že rozvinutí jednotlivých Wagnerovských osobitostí o kterých jsme již hovořili nebylo souběžné, ale jednou vynikla ta, jindy druhá osobitost.

V Tannhäuserovi je nejnápadnější bohatý orchestrální part. Dalo by se říci, že tato opera je Wagnerovo nejbarvitější a nejiskřivější instrumentální dílo. Již samotný text tu dává přímou příležitost. Od výbušné a bujně vášně Venušiny, až po jemnou kresbu přímo nadzemsy čisté a něžné Alžběty. — Tato oslňující pestrá směs citů a vášní si přímo vynucuje hudební ztvárnění. Jsou tu samozřejmě vynikající zpěvní partie — Wolframovo samotářské snění a jeho zpěv k večernici, patřící k nejpoetičtější části díla, Alžbětina árie ve třetím dějství, působící téměř jako improvizovaná vroucí prosba nesmírné něžné panenské duše, nebo mohutný ansámbl příchodu hostů na Wartburg.

Všechny tyto momenty, které nesou děj, vyjadřuje Wagner vyvinutou motivickou stavbou zjemňující, náladu vytvářející orchestrální řečí. Realistická kresba a romantická myšlenková oblast dokonale splývají, tak jako i libreto je mistrovsky jednolitým spojením obou stylů — zpěvu a orchestru.

Všechno to, co jsme uvedli je jen povšechná stručně informující skica o skladateli a jeho díle. Ještě bychom měli uzavřít jednu otázku dneška. Čím je a čím může být Wagner pro současné posluchače? Wagnera básníka přijímáme s jistou rezervou. Co zůstává je hudba, především ta, ve které se odrážejí pravé lidské city a opravdové lidské vztahy, příroda, láska, kde voní norimberský šerík a kde z hučícího moře se zvedá přízrak tajemné lodi Bludného Holanďana.

es

OPERA STÁTNÍHO DIVADLA V OSTRAVĚ, LAUREÁT STÁTNÍ CENY

RICHARD WAGNER

TANNHÄUSER

opera o 3 dějstvích na text skladatelův

Český překlad: Jaroslav Vogel

Dirigent: zasl. umělec Jiří Pinkas

Režisér: zasl. umělec Ilja Hylas

Výtvarník scény: Vladimír Šrámek, nositel vyzn. Za vynikající práci

Výtvarník kostýmů: Otakar Schindler j. h.

Sbormistr: Karel Kupka

Choreografie: zasl. umělec Albert Janíček

Asistent dirigenta: Václav Návrat

Asistent režie: Květa Ondráková

Korepetice: Drahomíra Ritzová, Jaromír Šalamoun

Inspicient: Josef Jakš

Napovídá: Marie Dobešová, Emilie Hudcová

Spoluúčinkuje Pěvecké sdružení moravských učitelů,
laureát Státní ceny, nositel Řádu práce

Dirigent: Dr. Antonín Tučapský

Premiéra 3. června 1972 v DZN

Hermann	Karel Průša Jaromír Vavruška
Tannhäuser	Jaroslav Hlubek Jan Malík j. h.
Wolfram	Vladimír Mach Čeněk Mlčák
Walter z Vogelweide	Josef Ábel Radmil Kvirenc
Biterolf	Jan Kyzlink Klement Slowioczek
Jindřich	Karel Černý Jiří Novotný j. h. Lubomír Procházka

Reinmar	zasl. um. Jiří Herold Rudolf Jusa
Alžběta	Agia Formánková Jitka Kovaříková Jarmila Vidlářová j. h.
Venuše	Eva Gebauerová Jarmila Krásová j. h.
Pastýř	Věra Nováková Radmila Minářová
Pážata	posluchačky konservatoře pěveckého a tanečního oddělení

Obsah opery

I.

Uvnitř hory Venušiny, kde všechno i rostliny, květy, vydechují jen samou smyslnou lásku odpočívá pěvec Tannhäuser. Jeho smysly jsou omámeny, ale propadá stále více podivnému smutku. Chtěl by vidět zemi, opravdové lidi, slunce, přírodu. V okamžiku, kdy jeho touha po zemi je již nezadržitelná vzepře se vášni Venušině a bohyně uražena propouští rytíře ze svého zajetí s prokletím. Nenajde na zemi štěstí a uspokojení pokud se nevrátí k ní.

Tannhäuser se po dlouhé, nekonečné době ocitá konečně uprostřed volné přírody. Před ním se tyčí hrad Wartburg. Na tomto místě se setká se svými přáteli — rytíři, pěvci. Radostně jej mezi sebou vítají a zvou zpět mezi sebe k pěveckým zápasům a radostnému životu. Tannhäuser však odmítá, cítí potřebu pokání za svůj minulý život.

Až zmínka o jeho dávné lásce Alžbětě, která jej stále čeká, změní jeho rozhodnutí a Tannhäuser se vrací s přáteli na Wartburg.

II.

Jeho věrný přítel Wolfram uvádí Tannhäusera do slavné síně pěvců na Wartburgu, kde dochází k vroucímu setkání Alžběty s jejím milovaným Tannhäuserem.

Kníže zahajuje velký pěvecký zápas, ke kterému se v pěvecké síni shromáždilo všechno panstvo. Pěvci mají úkol — vyjádřit zpěvem podstatu samé lásky. Vítěz pak má právo vyžádat si odměnu z ruky Alžbětiny.

Wolfram zahajuje zápas zpěvem k poctě lásky zbožňující, Walter opěvuje lásku ctnostnou, Biterolf se sklání před láskou vznešenou. Jako blesk s nebe pak zapůsobí vystoupení Tannhäuserovo, jehož zpěv vyjádří obdiv k lásce smyslné a vášnivě.

Mezi všemi zúčastněnými vznikne zmatek a pobouření a jednoznačné odsouzení Tannhäuserovo. Jediná Alžběta se rytíře zastane, ale jen proto, aby mu řekla, že tímto vyznáním zabil její lásku. Prosí Tannhäusera, aby podstoupil pokání poutí do Říma spolu s ostatními kajícíky. Tannhäuser svolí.

III.

Uplynula dlouhá doba od Tannhäuserovy pouti do Říma a Alžběta stále čeká na jeho návrat. Marne pátrá mezi vracejícími se kajícími, ale rytíře se nedočká.

Ale Tannhäuser se přece vrací. Unaven, roztrpčen se setká s přítelem Wolframem. Svou pout vykonal marně, bylo mu odmítnuto odpuštění do té doby, pokud hůl v ruce papežově se nezazelená. Ze vzdoru a zoufalství vzývá opět Venuši a peklo, když je mu nebe odepřeno. V okamžiku, kdy Venuše již vztahuje k rytíři svou náruč, zadrží Tannhäusera zmínka o Alžbětě. Venuše mizí.

V té chvíli od hradu kráčí smuteční průvod. Alžběta zemřela žalem nad odsouzením Tannhäusera. Zoufalství nad mrtvou láskou podlomí již zbývající síly rytíře, umírá a poslední slova patří milované Alžbětě. Smrt a současně vykoupení.

MÓDNÍ TVORBA — OSTRAVA

Navštivte naše módní salóny
dámského krejčovství

Módní salóny — Diana —
Ostrava 1, Gottwaldova 27

Módní dům — Vlasta —
Ostrava 1, Gottwaldova 31

Výběrový salón — Styl —
Ostrava 1, Černá louka

Módní salóny — Premier —
Jižní město, Výškovická ul.

Dům Módy — Poruba, Leninova 1050

Šijeme z vlastního i doneseného materiálu

ZAKÁZKOVÉ ZAVODY

